

144496

~~132/23~~

Overdruk uit
„De Wielewaal”

aug.-sept-nummer 1968 blz. 242-244

door Guido Burggraave

II. TREKONDERZOEK

door **Guido Burggraeve.**

Na het onderzoek over de vroege-ochtendzang werd door de Brugse afdeling besloten in de loop van de maand oktober 1967 een studie te maken over de vogeltrek. Dit onderzoek werd in de eerste plaats uitgeschreven om de leden wat nader in kontakt te brengen met het fantastisch verschijnsel van de trek in het algemeen, van enkele belangrijke trek-soorten in het bijzonder.

Gedurende de maand oktober gingen we elke zondagmorgen (behalve op 15.10 : uitstap naar Kaap Gris-Nez) iets voor zonsopgang plaats vatten aan de rand van het Zwin, meer precies op het punt waar de duinenstrook onderbroken wordt door de Zwingeul, tevens waar de Internationale Dijk aan de duinen-

rand begint. In feite stonden we dus boven op de duinen op Nederlands grondgebied, ter hoogte van de « Uilenspiegel ».

Die uitstappen gingen dus door op 1, 8, 22 en 29 oktober. We noteerden onder meer : de weersomstandigheden, soorten en aantallen vogels die voorbijtrokken met daarbij de richting en de hoogte, verder één en ander over de gedragingen der trekkers (bvb. afwijkingen bij hindernissen...).

Samenvattend worden drie punten besproken :

1. Invloed van natuurlijke en kunstmatige hindernissen op de trekrichting bij vogels : stuwtrek.

2. Invloed van het weer op de vogeltrek.

3. Overzicht per soorten-groep.

Stuwtrek.

Een niet te onderschatten betekenis bij de trekrichting der vogels (vooral zangvogels) vormen allerlei natuurlijke en kunstmatige hindernissen (rivieren, hellingen, bergen, steden...). Op onze telpost bij het Zwin konden we dat welkelijks heel duidelijk waarnemen. We noteerden 4 vormen van stuwtrek.

a) Op 29.10 was er een bijzonder intense trek van meeuwen en jagers. Die trek geschiedde hoofdzakelijk boven zee. Die trekkers volgen daarbij opvallend de kust. De kust vormt dus wel degelijk een stuwbaan. Toch valt dit in dit geval minder op doordat de richting ongeveer overeenstemt met de standaard-trekrichting van die zeevogels.

b) De meeuwen-stuwtrek is heel wat minder duidelijk dan de stuwing die we bij zangvogels kunnen waarnemen. Zo zagen we op 22.10 bijzonder veel spreeuwen uit zee komen; die hadden waarschijnlijk aan de punt van Walcheren de zee overgestoken en kwamen ter hoogte van het Zwin aan land. Daarbij viel wel heel duidelijk op hoe de meeste spreeuwen onmiddellijk hun trekrichting wijzigden, dus een hoek maakten om langs de kustlijn verder te vliegen.

c) Een derde en een vierde vorm van stuwtrek (ongetwijfeld de meest duidelijke) werd veroorzaakt door de duinen en door de Internationale dijk. Zeer opvallend was het hoe weinig vogels in de standaardrichting (zw) voorbij onze telpost trokken. Daar liep die namelijk dwars door de Zwin-vlakte. De meeste vogels trokken nauwgezet wzw langsheen de duinenrij; een niet onbelangrijk aantal volgde de Internationale dijk en zwenkte dus (wellicht tijdelijk) af naar zzw. Een voorbeeld om dat te illustreren :

op 8.10 telden we van 6.45 u. tot 8.15 u. 3.100 spreeuwen waarvan er 780 (samengesteld uit vele kleine groepjes) langs de dijk afzwenkten; een front

van 750 vogels trok regelrecht zw door het Zwin (grote groepen vliegen doorgaans meer resoluut en laten zich be-slist minder stuwen); de anderen trokken langsheen de duinenrij.

Daarbij is echter een ander punt zeer belangrijk : de hoogte van de trek is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. Het is duidelijk dat bij zogenaamde „hoge trek” heel wat minder stuwing optreedt dan bij lage of normale trek.

Invloed van de weersomstandigheden.

Het weer is zeker één der belangrijkste beïnvloedingsfactoren bij de vogel-trek. Vooral bij georganiseerde trektelingen waarop uitsluitend duidelijke vogeltrekbewegingen genoteerd worden komt bijzonder duidelijk naar voor hoe direct de vogeltrek afhankelijk is van het weer.

Meestal is dit slechts van invloed op de hoogte van de trek, ook vaak op de trekrichting. Toch kan heel slecht weer zelfs de trek volledig lamleggen. Bij hevige regenbuien en erg betrokken weer verliezen de meeste vogels praktisch alle oriëntatievermogen en bemerken we een ordeloze trek in alle richtingen ofwel helemaal geen trek.

Bij no-wind zien we heel wat vogels no trekken. Het is namelijk bekend dat de meeste vogels zich graag met lichte tegenwind verplaatsen. Het is zeer waarschijnlijk dat die abnormale „tegen-trek” gecompenseerd wordt door onzichtbare „hoge trek” die dan in de standaardrichting geschiedt. Op dit punt moet echter nog heel wat onderzocht worden. Te hevige wind verlamt de trek bij de zangvogels, stimuleert die echter bij zeevogels. De hoogte waarop de vogeltrek verloopt wordt grotendeels bepaald door de windkracht. Windstil weer stimuleert « hoge trek »; hoe feller de wind, hoe lager de trek verloopt. Tenslotte is het eveneens duidelijk dat de

temperatuur een belangrijke rol speelt bij de trek (vgl. vorsttrek : een uiterste waarop we hier niet verder ingaan).

Duidelijker worden die invloeden wellicht aan de hand van enkele voorbeelden uit onze 4 tellingen :

1.10 : vrij hevige zw-wind (kracht 4-5) : eerder geringe trek van zangvogels; aanvankelijk was het weer helder; omstreeks 7.45 kwam er bewolking, om 7.55 begon het te regenen : van dan af geen trek meer.

8.10 : felle zw-wind (6) doch zeer helder weer : kleine aantallen, regelmatige trek.

22.10 : erg betrokken weer met regenbuien zw (6-7). de felle wind hield de vogels zeer laag bij de grond; bij momenten viel de trek helemaal stil.

29.10 : zw (windkracht 8 - windstoten kracht 9). Geen trek van zangvogels, belangrijke trek van meeuwen en jagers.

Overzicht per soortengroep - Per telling.

1.10.

Reeds vrij belangrijke verplaatsingen van spreeuwen; veel graspiepers (die trek loopt echter reeds op zijn einde : hoogtepunt van graspiepertrek : tweede helft van september). Merkwaardigheden : enkele kleine groepjes Turkse tortels (totaal 20 : duidelijk op trek - wzw) 2 pijlstaarten.

8.10.

Regelmatige spreeuwentrek; veel groenlingen en huiszwaluwen (64 eks.) « kruipen » a.h.w. tussen de duinen voort. Geen graspiepers meer noch kwikstaarten.

22.10.

Weinig kleine zangertjes (regen - felle wind). Zeer veel spreeuwen trekken rakelings boven de golven of langs de duinen. In zee bemerken we enkele kleine groepjes zwarte zeeëenden en 1 kleine jager (donkere faze).

29.10.

Helemaal geen trek van zangvogels. We noteerden slechts 2 groepjes spreeuwen (resp. 8 en 10 eks.). Wel bemerkten we die dag zeer belangrijke trek van meeuwen en jagers. Op anderhalf uur telling telden we enkele honderden stormmeeuwen, kleine en grote mantelmeeuwen. Opvallend weinig kokmeeuwen en zilvermeeuwen. We bemerkten eveneens 4 juveniele drieteenmeeuwen en 13 jagers waarvan we 4 eks. niet met zekerheid konden determineren; verder 8 kleine (7 donk. 1 bl.) jagers en een zeer mooi eksemplaar (bleke faze) van de middelste jager. Waarschijnlijk zagen we eveneens 2 grote jagers en een pijlstormvogel doch die 3 vogels vlogen net iets te ver om hen met zekerheid te kunnen determineren.

Totdaar dat overzicht van dit vogel-trekonderzoekje bij het Zwin. De weersomstandigheden waren 4 maal allesbehalve gunstig voor een normale trekontwikkeling. Toch zagen we heel wat interessante dingen vooral i.v.m. bijzondere trek-gedragingen van enkele gewone soorten. Daarbij noteerden we enkele niet alledaagse soorten. De belangstelling was bevredigend (gemiddeld 15 leden) zodat dit onderzoekje beslist moet voortgezet worden de volgende jaren.